

Ioana Florina COSTIN

Infracțiunea complexă

Științe juridice

LUMEN
www.EdituraLumen.com

Ioana-Florina COSTIN

Infracțiunea complexă

Lumen

Iași 2007

Ioana-Florina COSTIN
Referent științific: conf. univ. dr. Florin Streteanu
Infrațiunea complexă

Editura Lumen este acreditată CNCSIS sub nr 003

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Ioana-Florina COSTIN

Infrațiunea complexă

Editura Lumen

Bibliografie

Pag. 173

ISBN- 978-973-1703-97-8

Extras din volumul:
Costin, I.F. (2007). Infrațiunea complexa. Iasi, Romania: Lumen.

Ioana-Florina COSTIN

Infracțiunea complexă

Lumen

Iași 2007

Extras din volumul:

Costin, I.F. (2007). Infracțiunea complexă. Iași, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Cuprins:

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE.....	9
1. UNELE PRECIZĂRI PRIVIND UNITATEA DE INFRAȚIUNE .	9
2. CONSECINȚE PRACTICE ALE DISTINCȚIEI ÎNTRE UNITATE ȘI PLURALITATE INFRAȚIONALĂ.....	11
3. FORMELE UNITĂȚII INFRAȚIONALE.....	14
4. DEFINIREA INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	20
5. COMPLEXITATE LEGALĂ. COMPLEXITATE NATURALĂ. COMPLEXITATE JUDICIARĂ.....	22
CAPITOLUL II. FORMELE INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	27
1. INFRAȚIUNEA COMPLEXĂ CREATĂ PRIN ABSORBȚIA UNEI SINGURE INFRAȚIUNI.....	27
2. INFRAȚIUNEA COMPLEXĂ CREATĂ PRIN ABSORBȚIA A DOUĂ SAU MAI MULTOR INFRAȚIUNI.....	32
A. <i>Absorbția ambelor infracțiuni ca element</i>	32
B. <i>Absorbția unei infracțiuni ca și circumstanță agravantă</i>	35
CAPITOLUL III. STRUCTURA INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	41
1. OBIECTUL INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	41
A. <i>Obiectul juridic</i>	41
B. <i>Obiectul material</i>	45
2. LATURA OBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	47
A. <i>Acțiunea/ inacțiunea</i>	47
B. <i>Rezultatul sau urmarea periculoasă</i>	54
C. <i>Raportul de cauzalitate</i>	56
3. SUBIECTUL INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	57
A. <i>Subiectul activ</i>	57
B. <i>Subiectul pasiv</i>	58
4. LATURA SUBIECTIVĂ A INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	65
A. <i>Intenția</i>	65
B. <i>Praeterintenția</i>	71

<i>C. Culpa</i>	73
CAPITOLUL IV. TENTATIVA	75
1. TENTATIVA ÎN CAZUL INFRAȚIUNII COMPLEXE CREATE PRIN ABSORBȚIA A DOUĂ SAU MAI MULTOR INFRAȚIUNI.....	75
2. TENTATIVA ÎN CAZUL INFRAȚIUNII COMPLEXE CE CUPRINDE ÎN LATURA OBIECTIVĂ O SINGURĂ ACȚIUNE	81
3. TENTATIVA ÎN CAZUL INFRAȚIUNILOR COMPLEXE PRAETERINTENȚIONATE	81
4. DESISTAREA.....	92
5. CONSUMAREA.....	94
CAPITOLUL V. PARTICIPAȚIA ÎN CAZUL INFRAȚIUNII COMPLEXE	97
1. COAUTORATUL	97
2. COMPLICITATEA	106
3. ÎNSTIGAREA	112
CAPITOLUL VI. DELIMITAREA INFRAȚIUNII COMPLEXE DE CONCURSUL DE INFRAȚIUNI	115
1. CARACTERUL NECESAR AL ABSORBȚIEI.....	115
2. CARACTERUL DETERMINAT/ DETERMINABIL AL INFRAȚIUNII ABSORBITE.....	125
3. GRADUL DE PERICOL SOCIAL AL INFRAȚIUNII ABSORBITE ȘI ABSORBANTE	129
4. CRITERII COMPLEMENTARE DE DELIMITARE	130
CAPITOLUL VII. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU ALTE FORME DE UNITATE INFRAȚIONALĂ	133
1. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU UNITATEA NATURALĂ COLECTIVĂ.....	133
2. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU INFRAȚIUNEA DEVIATĂ	137
3. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU INFRAȚIUNEA CONTINUĂ.....	138

4. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU INFRAȚIUNEA CONTINUATĂ.....	146
5. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU INFRAȚIUNEA DE OBICEI.....	150
6. COMPATIBILITATEA INFRAȚIUNII COMPLEXE CU INFRAȚIUNEA PROGRESIVĂ	153
CAPITOLUL VIII. RĂSPUNDEREA PENALĂ ÎN CAZUL INFRAȚIUNII COMPLEXE	157
1. PEDEAPSA INFRAȚIUNII COMPLEXE.....	157
2. RECALCULAREA PEDEPSEI.....	159
BIBLIOGRAFIE	167

Pagina lasata
intentionat goala

Capitolul I

Noțiuni introductive

1. Unele precizări privind unitatea de infracțiune

Legislația penală română nu cuprinde o reglementare completă a unității legale de infracțiune, ci numai dispoziții fragmentare legate de această instituție penală. Consacrarea legislativă a infracțiunii complexe și a celei continuate, realizată prin introducerea în Codul penal din 1968 a prevederilor art. 41 - 43 a fost rezultatul demersurilor doctrinare ale vremii, punând parțial capăt numeroaselor controverse pe marginea acestei chestiuni. Cât privește unitatea naturală de infracțiune, există referiri numai la infracțiunea continuă, în art. 122 C.pen., conform căruia, în cazul infracțiunii continue, termenul de prescripție curge de la data încetării acțiunii sau inacțiunii.

În aceste condiții, definirea conceptului de unitate, cristalizarea formelor ei, a constituit obiectul preocupărilor autorilor de specialitate și ale practicii judiciare, de unde numeroasele soluții doctrinare și jurisprudențiale oferite.

În majoritatea lucrărilor de specialitate, unitatea de infracțiune este definită ca fiind acea activitate infracțională formată dintr-o singură acțiune/inacțiune ori din mai multe acțiuni/inacțiuni, săvârșite de aceeași persoană în baza unei rezoluții unice și care constituie, potrivit legii sau potrivit stării de fapt, o singură infracțiune¹.

¹M. Zolyneak, **Drept penal, partea generală**, II, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1993, p. 413; I. Oancea, **Tratat de drept penal. Partea generală**, Ed. All, București, 1994, p. 137;

Potrivit unei alte versiuni², unitatea infracțională desemnează activitatea infracțională formată dintr-o singură acțiune/inacțiune ce decurge din natura faptei sau din voința legiuitorului, săvârșite de o persoană, activitate în care se identifică existența conținutului unei singure infracțiuni. Definiția este criticabilă, pentru că putem întâlni unitate infracțională cu mai multe acțiuni (infracțiunea continuată) și pluralitate infracțională cu o singură acțiune/inacțiune (concursul ideal). Unitatea acțiunii/inacțiunii, deși specifică unității infracționale, nu e de esența ei. Unitatea infracțiunii, după cum s-a arătat, nu rezultă numai din unicitatea acțiunii/inacțiunii care formează elementul obiectiv al infracțiunii, ci și din voința legii de a considera ca o unitate infracțională o pluralitate de acțiuni/inacțiuni. De asemenea, definiția propusă nu oferă un criteriu viabil de delimitare a unității de infracțiune de pluralitate, întrucât nu precizează cum trebuie operată distincția între un conținut de infracțiune și mai multe asemenea conținuturi.

² C. Mitrache, C. Mitrache, **Drept penal. Partea generală**, Ed. Universul Juridic, București, 2004, p. 105;

2. Consecințe practice ale distincției între unitate și pluralitate infracțională

Delimitarea între unitate și pluralitate infracțională depășește cu mult cadrul discuțiilor doctrinare, consecințele acestui demers se răsfrâng asupra unor numeroase instituții de drept penal material și procesual, după cum s-a arătat în doctrină³.

- în primul rând, faptul că o activitate infracțională concretă se încadrează în conținuturile mai multor infracțiuni sau al uneia singure, se răsfrânge asupra încadrării juridice a acelei fapte, asupra răspunderii penale a infractorului, asupra individualizării și aplicării pedepsei;
- în materia participației, dacă o persoană ia parte la o singură infracțiune din cele ce alcătuiesc pluralitatea, va răspunde numai pentru aceasta, în timp ce în cazul infracțiunii unice, participarea la un singur act de executare atrage răspunderea pentru întreaga infracțiune, în măsura în care participantul a cunoscut împrejurarea că actul respectiv se integrează într-o pluralitate de asemenea acte. Reținerea acestei soluții este criticabilă însă în cazul infracțiunii de obicei, căci, din moment ce autorului îi sunt necesare o pluralitate de acte care să probeze obișnuința pentru a se reține infracțiunea, ar fi absurd ca unui complice, de pildă, să îi fie suficient un singur act pentru a răspunde penal;
- dacă aplicarea actului de clemență (amnistie, grațiere) este condiționată de cuantumul prejudiciului produs prin infracțiune, în cazul pluralității de infracțiuni se va lua în calcul prejudiciul produs prin fiecare infracțiune, pe când în cazul unității, se va avea în vedere prejudiciul global;
- legea nouă este de imediată aplicare în cazul infracțiunii unice care nu se epuizează sub legea sub care a început săvârșirea ei, indiferent dacă legea ulterioară reglementează

³M. Basarab, Unele aspecte privind sancționarea concursului real omogen de infracțiuni și a infracțiunii continuate, Studia 1984, p. 49 și urm.

alte modalități de comitere, schimbă calificarea faptei sau sancțiunea prevăzută pentru ea, chiar dacă este mai severă decât legea anterioară. În cazul pluralității de infracțiuni, se aplică legea penală mai favorabilă pentru fiecare faptă formând pluralitatea;

- infracțiunea unică se sancționează cu pedeapsa prevăzută în norma de incriminare (excepție face infracțiunea continuată), în timp ce formele pluralității infracționale - recidiva și concursul de infracțiuni - reprezintă cauze de agravare facultativă a pedepsei, instanța putând adăuga un spor la cuantumul pedepsei aplicate pentru infracțiunea cea mai grea. Și în cazul infracțiunii continuate se poate aplica un spor, fără însă ca acesta să cunoască limitările prevăzute pentru concursul de infracțiuni;
- pentru una din faptele formând pluralitatea, s-ar putea aplica prevederile art. 18¹ C.pen., pe când în cazul infracțiunii unice, se vor lua în vedere toate actele pentru a se decide aplicarea art. 18¹;
- condițiile pentru acordarea suspendării condiționate, a suspendării sub supraveghere, sau a executării pedepsei la locul de muncă sunt mai severe în cazul concursului de infracțiuni;
- instituția plângerii prealabile sau a împăcării părților se analizează separat în raport de fiecare infracțiune alcătuind pluralitatea, în timp ce în cazul unității infracționale, se raportează la acea infracțiune;
- în cazul pluralității de infracțiuni, dacă după epuizarea primei infracțiuni intervine un act de amnistie sau de grațiere, infractorul va putea beneficia de prevederile acesteia, pe când în cazul infracțiunii unice, beneficiile actului de clemență nu sunt incidente în măsura în care infracțiunea nu s-a epuizat;
- în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, prejudiciul se analizează separat în raport de fiecare infracțiune,

putându-se evita astfel producerea unor consecințe deosebit de grave;

- în cazul pluralității de infracțiuni, dacă după prima infracțiune, infractorul devine major, el poate beneficia de tratamentul sancționator destinat minorității, în timp ce în cazul infracțiunii unice, dacă devine major înainte de epuizarea acesteia, nu va beneficia de regimul rezervat minorilor;
- după săvârșirea primei infracțiuni începe să curgă un termen de prescripție - fie al răspunderii penale, fie al executării pedepsei - astfel încât la momentul săvârșirii celei de-a doua infracțiuni, e posibil ca prima să se fi prescris. Dacă există o singură infracțiune, termenul de prescripție curge după epuizarea acesteia.

3. Formele unității infracționale

Toate încercările de definire formulate în doctrină surprind cele două forme ale acesteia: **naturală** și **legală**.

În cazul unității naturale, factorul preponderent, precumpănitor, îl constituie actul material, “unitatea fizică și psihică a manifestării exterioare redusă la cea mai simplă modalitate de exprimare”⁴. Norma juridică, atunci când intervine, are un rol pur declarativ de unitate, nu constitutiv, ca în cazul unității legale. Norma poate, așadar, să recunoască o unitate materială deja existentă, în raport de criterii extralegale, sau poate să fie un factor constitutiv de unitate. Unitatea naturală are la bază o unitate **obiectivă** (o singură acțiune sau inacțiune, o singură urmare socialmente periculoasă), o unitate **subiectivă** (o singură rezoluție infracțională) și o unitate **juridică** (o singură normă de incriminare).

Sunt forme ale unității naturale de infracțiune unitatea naturală simplă, colectivă, infracțiunea continuă și infracțiunea deviată.

Unitatea naturală simplă se particularizează în cadrul unității naturale printr-un singur act de executare, sau, cum s-a spus, o singură contracție musculară: aplicarea unei lovituri de cuțit victimei, rostirea unui cuvânt injurios, o singură lovitură de distrugere, etc.

Unitatea naturală colectivă a fost definită ca fiind o formă a unității naturale a cărei acțiune sau inacțiune se realizează printr-o multiplicitate de acte similare, cvasi-simultane, comise cu aceeași ocazie și în virtutea aceleiași rezoluții⁵ - de exemplu, aplicarea mai multor lovituri victimei, furtul unor bunuri din pivnița victimei, pentru care inculpatul a efectuat mai multe transporturi, fără întreruperi, în aceeași seară. De precizat că cerința unității subiectului pasiv subzistă nu numai în cazul infracțiunilor contra persoanei, ci și în cazul celor contra patrimoniului, în caz contrar fiind în prezența

⁴ G. Antoniu, **Unitatea de infracțiune**, RDP 3/1999, p. 12;

⁵ C. Bulai, **Infracțiunea simplă ca formă a unității naturale de infracțiune**, SCJ 1/1985, p. 69.

concurșului de infracțiuni (de exemplu, se suștrag în aceeași împrejurare bunuri din mai multe autovehicule existente în aceeași parcare, sau dintr-o încăpere în care locuiesc mai multe persoane). Argumentul că persoana detentorului este indiferentă în luarea rezoluției infracționale, chiar dacă ar fi cunoscută, nu rezistă dacă ne amintim că furtul este o infracțiune contra patrimoniului, nu a persoanei, iar norma de incriminare protejează patrimoniul fiecărei persoane, nu patrimoniul ca valoare abstractă. De aceea, nu se poate admite că “subiectul activ acționează asupra unei pluralități de obiecte materiale, nu asupra unei pluralități de obiecte juridice, acesta din urmă poate rămane unic, și anume relațiile sociale care apar și se dezvoltă în legătură cu patrimoniul”. E de neînțeles de ce atunci când patrimoniile mai multor persoane sunt lezate există unitate de infracțiune, dar în cazul infracțiunilor contra integrității corporale și sănătății există unanimitate de păreri că pluralitatea de victime dă naștere concursului de infracțiuni. Poziția psihică a făptuitorului este irelevantă și în cazul în care el s-a aflat în eroare cu privire la numărul victimelor, întrucât eroarea de fapt produce efecte (fie înlăturarea caracterului penal al faptei, fie înlăturarea unei circumstanțe agravante) în cazuri limitativ prevăzute de lege⁶. Arătăm acestea deoarece această soluție este aplicabilă și în cazul tâlhăriei, tot o o infracțiune contra patrimoniului, așa cum vom arăta în capitolele următoare ale lucrării.

Tot o formă a unității naturale de infracțiune este și **infracțiunea continuă**, caracterizată prin prelungirea în mod natural a acțiunii/inacțiunii ce constituie elementul material al laturii obiective până la intervenția unei forțe contrare: făptuitorul însuși, autoritățile, sau o hotărâre judecătorească de condamnare. Continuitatea actului nu influențează caracterul său de act unic, căci prin natura sa, el implică o desfășurare în timp. Caracterul unitar al infracțiunii nu este afectat de existența unor întreruperi inerente modului de operare în cazul infracțiunilor continue succesive -

⁶ Fl. Stretanu, **Pluralitate de subiecți pasivi. Unitate sau pluralitate de infracțiuni**, RDP 1/1994, p. 35;

portul nelegal de decorații și semne distinctive, portul de arme fără drept, spre deosebire de cel al infracțiunilor continue permanente.

O altă formă a unității naturale de infracțiune este și **infracțiunea deviată**, caracterizată prin devierea acțiunii de la obiectul sau persoana împotriva căreia era îndreptată datorită greșelii făptuitorului în executarea acțiunii (*aberratio ictus*), fie prin îndreptarea acțiunii, din eroare asupra altei persoane decât cea vizată inițial (*error in personam*). Unitatea de infracțiune subzistă doar în cel de-al doilea caz, când se angajează răspunderea penală pentru actele de executare îndreptate împotriva persoanei lezate. Față de persoana inițial vizată nu se poate reține tentativa deoarece lipsesc în plan obiectiv actele de executare împotriva acesteia, căci, de cele mai multe ori, aceasta nici nu se află la locul faptei⁷. În caz de *aberratio ictus*, soluția justă este cea a reținerii unei infracțiuni consumate din culpă și a unei tentative în raport de persoana inițial vizată. Reținerea unei singure infracțiuni este, după cum s-a arătat, “artificială, lăsând nesancționată tentativa, atunci când ea se pedepsește”. În plus, dacă și persoana vizată este rănită, soluția reținerii unei tentative nu mai poate fi negată.

Unitatea naturală de infracțiune se prezintă, într-o opinie⁸ sub o modalitate proprie, atunci când se realizează printr-un singur act de executare, fie consumat, fie rămas în faza tentativei (cazul unității naturale simple, infracțiunii continue permanente, infracțiunii deviate în modalitatea *error in personam*), și sub o modalitate improprie, când la baza unității naturale stă o pluralitate de acte de executare (cazul unității naturale colective, infracțiunii continue succesive, sau al infracțiunii deviate). Este vorba, în realitate, despre compatibilitatea diverselor forme ale unității naturale cu unitatea naturală simplă, respectiv colectivă.

Cea de-a doua formă a unității infracționale, **unitatea legală**, reprezintă, așa cum arată denumirea sa, o creație a legiuitorului, caracterizată prin reunirea în conținutul unei singure infracțiuni a

⁷ Fl. Streteanu, **Concursul de infracțiuni**, Ed. Lumina Lex, București, 1999 p. 195;

⁸ G. Antoniu, **Unitatea de infracțiune**, RDP 3/1999, p. 20;

două sau mai multor acțiuni/inacțiuni, care ar putea constitui, fiecare în parte, o infracțiune de sine stătătoare. Din această cauză, s-a spus că unitatea legală creează o aparență de pluralitate infracțională. În același timp, putem vorbi și de o aparență de unitate, în realitate existând o pluralitate de infracțiuni (cazul concursului ideal)⁹.

Dacă în cazul unității naturale există o concordanță între unitatea juridică și unitatea de fapt, sau reală, în cazul unității legale nu mai putem vorbi de așa ceva. Unitatea juridică nu mai reprezintă în acest din urmă caz o recunoaștere a unei unități de fapt, ca în cazul unității naturale, ci este creată de legiuitor dintr-o pluralitate de fapte.

Formele unității legale sunt infracțiunea continuată, de obicei, progresivă și complexă.

Infracțiunea **continuată** presupune, potrivit art. 41 alin. 2 C. pen., săvârșirea la diferite intervale de timp a unor acțiuni/inacțiuni care realizează, fiecare, conținutul aceleiași infracțiuni. Infracțiunea continuată se întemeiază, așadar pe o triplă unitate:

- a. de subiect - activ, condiție *sine qua non* a unității înseși, și pasiv, atât în cazul infracțiunilor contra persoanei cât și a celor îndreptate împotriva bunurilor, pentru a o delimita de concursul de infracțiuni;
- b. de conținut (fiecare acțiune/inacțiune realizează conținutul aceleiași infracțiuni);
- c. de rezoluție - principalul suport factual al unității legale, în cazul acestui tip de infracțiune. Unitate de rezoluție există atunci când făptuitorul are reprezentarea activității infracționale unice pe care urmează să o comită în mod fracționat înainte de primul act de executare. Rezoluția trebuie să fie determinată, adică infracțiunea trebuie individualizată, delimitată în obiectivitatea sa materială, astfel încât se pot stabili toți termenii infracțiunii în chip concret, adică să se știe cine va fi subiectul pasiv, care va fi obiectul material, locul, etc.

⁹ I. Oancea, **Tratat de drept penal. Partea generală**, p. 137.

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

Științe juridice

media **LUMEN**
www.EdituraLumen.com

3D ARTE
www.3darte.ro